

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-11>

УДК 339.97:338.43:332.2.021(045)

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРІОРИТЕТНИХ НАПРЯМКІВ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ

THEORETICAL ASPECTS OF PRIORITY DIRECTIONS OF FOOD SECURITY RESEARCH

Кудирко Людмила Петрівна

кандидат економічних наук, професор,
Державний торговельно-економічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9089-7223>

Казанішен Андрій Валерійович

здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії,
Державний торговельно-економічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-6620-1381>

Kudyrko Liudmyla, Kazanishen Andrii
State University of Trade and Economics

У статті узагальнено теоретичні розвідки вітчизняних та зарубіжних науковців щодо змісту «продовольча безпека» на різних рівнях її реалізації та систематизовано ключові чинники, що здійснюють вплив на стан продовольчої безпеки в сучасних умовах. Метою даної статті є узагальнення новітніх підходів щодо тлумачення поняття «продовольча безпека» та ідентифікація чинників, які є найбільш впливовим в новітню добу й визначають систему регуляторних заходів глобального та національного масштабу щодо її забезпечення. Для дослідження даної проблематики було використано комплекс *методів*, а саме: аналіз і синтез, процесний та інституціоналістський підходи; систематизації. Результати дослідження засвідчили, що сама теорія продовольчої безпеки є достатньо гнучким концептом, який охоплює широкий та варіативний перелік напрямів дослідження та має міждисциплінарний вимір. Теоретична значимість дослідження полягає в поглибленні концепту сталого розвитку з урахуванням фактору продовольчої безпеки як важливої передумови забезпечення балансу між економічним та соціальним розвитком людства в умовах XXI століття. *Практична цінність* зумовлена пошуком нових концептуальних підходів у питаннях адаптації інституційної регуляторної системи на глобальному та національному рівнях до умов дії чинників контроверсійного впливу на забезпечення продовольчої безпеки. Перспективи подальших досліджень розглядаються в напрямку компаративного аналізу національних стратегій забезпечення продовольчої безпеки в новітню добу, виявлення переваг та обмежень в їх реалізації задля обґрунтування пропозицій з модернізації стратегічних кроків України в умовах загострення геополітичних конфліктів та посилення тренду на новий продовольчий суверенітет держав.

Ключові слова: продовольча безпека, індекс глобальної продовольчої безпеки, міжнародна торгівля, неопротекціонізм, міжнародні ланцюги виробництва та збуту продовольства

The article summarizes the theoretical research of domestic and foreign scholars on the content of “food security” at different levels of its implementation and systematizes the key factors that influence the state of food security in modern conditions. The purpose of this article is to summarize the latest approaches to the interpretation of the concept of “food security” and to identify the factors that are most influential in the modern era and determine the system of regulatory measures on a global and national scale to ensure it. To study this issue, a set of *methods* was used, namely: analysis and synthesis, process and institutionalist approaches; systematization. The results of the study showed that the theory of food security itself is a rather flexible concept that covers a wide and varied list of research areas and has an interdisciplinary dimension. The identification of scientific research in the field of food security has revealed that food security is a complex phenomenon influenced by a significant number of factors: from production and technical to organizational, institutional and political, climatic, demographic, etc. Appealing to the conceptual apparatus of the studied issues allowed us to identify the relationship between the concepts of “food security” and “food problem”. The analysis of the content of the latest research in the field of food security allows us to conclude that if in the early stages of the evolution of food security theory the epicenter of attention was the issues

of individual components of food security, the mutual influence of economics and ideology, the market and the state in solving the food problem, nowadays the dominant trend is the active use of mathematical tools for research on food security. The theoretical significance of the study is to deepen the concept of sustainable development, taking into account the food security factor as an important prerequisite for ensuring a balance between the economic and social development of mankind in the twenty-first century. The practical value is due to the search for new conceptual approaches to the adaptation of the institutional regulatory system at the global and national levels to the conditions of the factors of contradictory influence on food security. Prospects for further research are considered in the direction of a comparative analysis of national strategies for ensuring food security in the modern era, identifying the advantages and limitations in their implementation in order to substantiate proposals for modernizing Ukraine's strategic steps in the context of aggravating geopolitical conflicts and strengthening the trend towards a new food sovereignty of states.

Keywords: food security, global food security index, international trade, neo-protectionism, international food supply chains.

Постановка проблеми. Актуальність продовольчої безпеки як напрямку наукових досліджень зумовлена тим, що її вплив має багатоаспектний вимір та далекосяжні наслідки для розвитку сучасних держав в контексті їх конкурентоспроможності, здатності забезпечувати нагальні питання здоров'я та добробуту свого населення, гарантування суспільної стабільності та екологічної стійкості. Вона охоплює складну взаємодію ендогенних та екзогенних факторів, які активно виявляють себе в останні десятиріччя та включають:

– глобальні виклики (зростання населення планети та нерівномірний розподіл глобальних центрів виробництва та споживання продовольства, зміна клімату в напрямку ускладнення агровиробничої діяльності, динамічно зростаючий дефіцит невідновлювальних ресурсів, економічна нерівність держав у доступі до продовольства та сільськогосподарських ресурсів),

– інноваційний розвиток людства (зростання запиту на дослідження в галузі селекції сільськогосподарських культур, біотехнологій та точного землеробства, пошук технологій, що підвищують безпечність харчових продуктів та харчування);

– реорганізація глобальних ланцюгів постачання продовольства, пов'язана із COVID-19, активізацією цілої низки геополітичних конфліктів, що актуалізувало питання оптимізації систем логістики продовольства, модернізації технологій зберігання та дистрибуції харчових продуктів із урахуванням деструктивного впливу окреслених вище факторів.

Можна вказувати і на інші детермінанти, які підсилюють розуміння актуальності проблематики продовольчої безпеки, разом з тим наразі вже можна визнати, що продовольча безпека як сфера наукових пошуків – це міждисциплінарна галузь, яка вимагає ураху-

вання дійсно широкого спектру факторів, що впливають на реалізацію цього цивілізаційного явища і потребує дійсно виваженого та всебічного вивчення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика продовольчої безпеки у багатьох її аспектах прояву знайшла своє відображення в працях як вітчизняних, так і зарубіжних науковців, експертів міжнародних організацій. Значну увагу теоретичним аспектам цих концепцій приділено в працях В. Залізнюк [1], В. Франчука, М. Копитко, С. Мельник [2], Д. Крилова [3]. О. Шевченка [4], А. Марини та Я. Янковської [5], Л. Кучечук [6] та багато інших.

Серед сучасних зарубіжних дослідників, які активно розкривають актуальні питання формування та реалізації системи забезпечення глобальної та національної продовольчої безпеки варто виділити праці [7–10].

Попри різні підходи щодо розуміння змісту та механізмів досягнення прийнятного рівня продовольчої безпеки, всі вони окреслюють щільний зв'язок між продовольчою проблемою та продовольчою безпекою, вказуючи, що продовольча проблема є першопричиною відсутності продовольчої безпеки. Вирішення продовольчої проблеми за допомогою сталих сільськогосподарських практик, покращення інфраструктури, справедливої економічної політики та ефективного управління має вирішальне значення для досягнення продовольчої безпеки.

Також практично у всіх дослідженнях зазначається щодо необхідності її тлумачення як комплексного явища, оскільки її передумови торкаються не лише економічної чи виробничої сфер. Багато в чому ця проблема є світоглядною та має виразні ідеологічні прояви та виміри.

Віддаючи належне ґрунтовним напрацюванням вітчизняних та зарубіжних дослідників

щодо розкриття змісту та факторів впливу на стан продовольчої безпеки, додаткового розгляду та конкретизації потребують питання більш широкого спектру суперечливої взаємодії детермінант, які визначають особливості забезпечення стійких рівнів продовольчої безпеки з огляду релевантних новітніх глобальних та національних викликів. Зокрема, як теоретичний, так і практичний інтерес складає питання актуальних викликів проблемі глобальної та національної продовольчої безпеки та онтологічної спроможності сучасної науки відповідати викликам сьогодення в поясненні та розкритті причинно-наслідкових та функціональних зв'язків в складних системах відкритого типу, якими є нині відкриті національні економіки та глобальне господарство у цілому.

Метою даної статті є розкриття новітніх підходів щодо тлумачення змісту терміну «продовольча» безпека та різних рівнів її реалізації та ідентифікація чинників, які є найбільш впливовим в новітню добу та визначають систему регуляторних заходів глобального та національного масштабу щодо протидії їм.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вперше термін «продовольча безпека» було визначено на Всесвітньому продовольчому саміті 1974 року як «доступність у будь-який час достатніх світових запасів основних продуктів харчування для підтримання стійкого зростання споживання продуктів харчування та компенсації коливань виробництва і цін» [11]. У 1983 році Міжнародна продовольча організація (FAO) розширила свою концепцію, включивши до неї забезпечення доступу вразливих верств населення до наявних запасів, маючи на увазі, що увага має бути збалансованість між попитом і пропозицією як ознака продовольчої безпеки: «забезпечення того, щоб усі люди в будь-який час мали як фізичний, так і економічний доступ до основних продуктів харчування, яких вони потребують» [12].

Наразі, попри дійсно достатньо широкий спектр підходів до тлумачення поняття продовольча безпека, достатньо поширеним є підхід, що був запропонований FAO в 1996 році і який визначає її зміст таким чином: "продовольча безпека на індивідуальному, домашньому, національному, регіональному та глобальному рівнях [досягається], коли всі люди в будь-який час мають фізичний та економічний доступ до достатнього, безпечного та поживного харчового продукту для задоволення їхніх дієтичних потреб та харчових впо-

добань для ведення активного та здорового життя" [13] у цілому, не викликає заперечень.

При цьому пропонується структурувати продовольчу безпеку (FI) через такі компоненти як наявність продовольства, доступ до продовольства, використання продовольства та стабільність продовольства.

Питання наукових розвідок щодо змісту, форм прояву та чинників впливу на стан продовольчої безпеки невід'ємні від пошуків певної формалізації цього виміру. Такі спроби можна спостерігати як на рівні окремих національних економік, так і на глобальному рівні. Варто відмітити в цьому напрямку зусилля експертів Міжнародної продовольчої організації FAO, які визначають зміст глобальної продовольчої безпеки та її формалізований прояв через інтегральний індекс GFSI.

Звичайно, можна вести достатньо тривалі та обґрунтовані дискусії чи дійсно названі компоненти визначають зміст продовольчої безпеки чи є й інші, не менш важливі складові. Також можна ставити численні питання щодо методик розрахунку та емпіричного тестування. Так, зокрема, науковці М. Ізраєлов та Дж. Зільбер провели апробацію методології побудови показника продовольчої безпеки, представленого Economist Intelligence Unit (EIU) – GFSI. Ними на основі економетричного тестування здійснювалася перевірка, чи відіграє набір ваг, обраний групою експертів EIU, вирішальну роль у рейтингу країн за рівнем продовольчої безпеки та якою мірою рейтинг країн, даний GFSI, чутливий до списку обраних показників [7].

Інші дослідники аналізують найбільш відчутні за своїми наслідками та проявами події та процеси. Так, взаємозв'язок між станом глобальної продовольчої безпеки та фактором поточних військових конфліктів обґрунтовано та піддано тестуванню в дослідженнях О. Петерсон [8]. Науковець виявляє сильну позитивну кореляцію між продовольчою безпекою та світовими індексами цін на продукти харчування, продовольчі олії та зернові; це дозволило сформулювати висновок про те, що російське вторгнення в Україну, як геополітичний конфлікт, спровокував пришвидшення глобальної інфляції вартості життя, спричиненої Covid-19 (напр. рівень інфляції в Європі піднявся до 30-річного максимуму), це, у свою чергу, знизило доступність продовольства для більшого числа громадян.

За оцінками Світового Банку станом на 2024 рік внутрішня інфляція цін на харчові продукти залишається високою в багатьох

країнах з низьким і середнім рівнем доходу. Інфляція вище 5% спостерігається в 59,1% країн з низьким рівнем доходу, 63% країн з рівнем доходу нижче середнього, 36% країн з рівнем доходу вище середнього і 10,9% країн з високим рівнем доходу]. У реальному вираженні інфляція цін на харчові продукти перевищила загальну інфляцію в 46,7% зі 167 країн [14]

В останньому звіті *Hunger Hotspots 2024 року*, Продовольча і сільськогосподарська організація FAO і Всесвітня продовольча програма (WFP) випустили спільне попередження про ескалацію кризи продовольчої безпеки в 18 критичних осередках, що включають 17 країн або територій і один регіональний кластер [15]. Найбільшу стурбованість викликають Малі, Палестинські території, Південний Судан і Судан, а Гаїті нещодавно додано через ескалацію насильства з боку недержавних озброєних груп. У звіті підкреслюється гостра необхідність у розширеній гуманітарній допомозі у всіх 18 осередках для захисту засобів до існування і розширення доступу до продовольства. Раннє втручання має вирішальне значення для пом'якшення дефіциту продовольства і запобігання подальшому погіршенню проблеми голоду.

Міжнародному співтовариству доводиться перманентно ухвалювати комплексні рішення, які усувають багатогранні причини

продовольчої безпеки, забезпечуючи стійку підтримку, що виходить за рамки заходів реагування на надзвичайні ситуації, для підвищення стійкості та стабільності в постраждалих регіонах.

Відмітимо, що економетричні дослідження проблематики продовольчої безпеки є достатньо поширеними. І якщо на перших етапах еволюції теорії продовольчої безпеки в епіцентрі уваги знаходилися питання окремих аспектів продовольчої безпеки, взаємовпливу економіки та ідеології, ринку та держави у вирішенні завдань продовольчої проблеми, то нині домінуючим трендом є активне використання математичного апарату для досліджень питань продовольчої безпеки.

Зауважимо, що найбільш активним серед дослідників є використання емпіричного тестування впливу низки факторів на рівень продовольчої безпеки окремих держав чи інтеграційних союзів в частині використання індикаторів виробництва, міжнародної торгівлі та цін. Разом з тим вплив чинників неекономічного характеру, зокрема інституційних інструментів, на наше переконання, є як ніколи відчутним, і його також потрібно враховувати. В окремих публікаціях відповідного спрямування цей аспект відображається [17–18]. Питання ймовірних інституційних пасток в розгляді перспектив забезпечення продовольчої безпеки через розвиток продо-

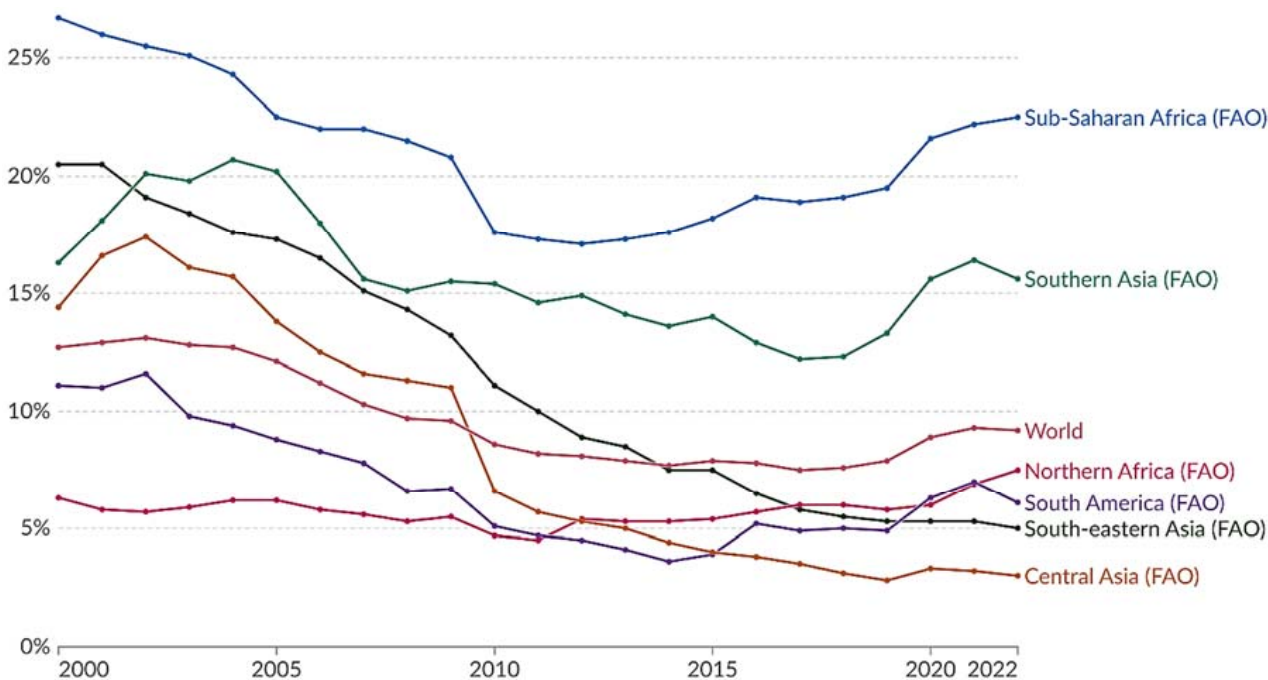

Рис. 1. Динаміка частки населення, що страждає від недоїдання в 2000–2022 рр. у світі в цілому та по окремих регіонах, у % від чисельності

Джерело: [16]

вольчих систем піднімаються в колективному дослідженні за участі Каділло-Беналькасар та інших [9], а також [10]. Окреслені науковцями аспекти аналізу, на наш погляд, є достатньо цікавими, адже потенціал продовольчих систем зазвичай розглядається як один із шести важелів, що дають змогу досягти Цілей сталого розвитку (ЦСР) до 2030 року. Автори [9] в контексті проблематики продовольчої безпеки зауважують на прикладі ЄС про взаємозв'язок між регулюванням імпорту по низці груп продовольства та посиленням тиску на місцеві екосистеми. І без надійної інформаційної системи, на їх переконання, ідентифікувати, а згодом і вирішувати зростаючі політичні проблеми може бути ускладненим. Більше того, окремі науковці [10] б'ють на сполох, вказуючи на те, що численні звіти, опубліковані різними експертними групами та організаціями, що охоплюють державний сектор, громадянське суспільство і промисловість, вже закликають до термінового і системного перегляду поглядів на сформовані моделі продовольчих систем. Моніторинг продовольчих систем загалом і взаємодії між їхніми компонентами має важливе значення для підтримки негайних коригувань управлінського курсу, необхідних для досягнення глобальних цілей сталого розвитку.

Проблематика продовольчої безпеки, як нами вже зазначалося, знаходиться в епіцентрі досліджень як експертів міжнародних організацій, так і зарубіжних вчених. Не оминають увагою цей напрям теоретичних та прикладних розвідок і вітчизняні науковці. Ними розкривається суперечлива взаємодія ендогенних та екзогенних факторів з огляду їх впливу на продовольчу безпеку на різних рівнях її реалізації. Так, у працях В. Залізюк окреслено вагому роль державної політики в забезпеченні продовольчої проблеми на національному рівні [1]. В. Франчук, М. Копитко, С. Мельник [2] пропонують розглядати продовольчу безпеку як невід'ємний фактор збереження національного суверенітету, найбільш важливу складову державної демографічної політики, з метою забезпечення гарантованості якості високих стандартів життєзабезпечення населення не лише у середньостроковій, а й у довгостроковій перспективі.

Дослідником Д. Криловим підкреслюється, що досягнення завдань продовольчої безпеки має здійснюватися на трьох ієрархічних рівнях: національному, регіональному та мікрорівні. Серед ключових факторів, що є дестабілізуючими чинниками продовольчої безпеки

він виділяє економічні кризи, розгортання воєнних дій, природні катаклізми та зміни природно-кліматичних умов, зростання населення планети тощо. Автор підкреслює також, що повномасштабна війна на території України стала ризиком для продовольчої безпеки та безпеки країни в цілому, тому пріоритетним питанням для сьогодення має стати знаходження дієвих шляхів пом'якшення її негативних наслідків [3].

Щільний зв'язок між екологічною та продовольчою безпекою як важливих складових у забезпеченні економічної безпеки України визначає інший вітчизняний дослідник О. Шевченко [4].

Оцінка глобальної продовольчої безпеки в контексті взаємодії чинників різного рівня взаємовпливу здійснена в доробку А. Мариної та Я. Янковської [5]. Авторки зауважують, що розуміння ключових причин, які є передумовами виникнення та загострення продовольчих криз має не лише теоретичне, але і прикладне значення. Це зумовлено тим, що через науковий дискурс оцінюється варіативність використання найбільш дієвих інструментів та механізмів забезпечення продовольчої безпеки на глобальному рівні.

Глобальні аспекти забезпечення продовольчої безпеки в контексті впливу COVID-19 досліджуються в праці Л. Кучечук [6]. На основі проведеного аналізу науковець доходить висновку, що основний негативний вплив проявився у зменшенні доходів населення та зростанні цін на продовольство. Деструктивні наслідки пандемії COVID-19 проявились також і у скороченні виробництва та експорту агропродовольчої продукції, що зумовлено зменшенням доступу дрібного бізнесу сфери АПК до необхідних ресурсів. Свій негативний вплив виявив і фактор попиту, що було викликано закриттям закладів громадського харчування в найбільш гостру фазу карантинних обмежень у багатьох державах.

Попри значну диверсифікацію наукових розвідок з проблематики змісту та переліку ключових факторів впливу на глобальну продовольчу безпеку в сучасних умовах, на наш погляд, проблематика продовольчої безпеки знаходитиметься в епіцентрі уваги і у наступні роки, ураховуючи вкрай високий рівень турбулентності глобального економічного середовища в останні десятиліття, активізацію геополітичних конфліктів, високий рівень залежності національного економічного розвитку від екзогенних детермінант.

Висновки. В статті розкрито еволюцію та новітні підходи до тлумачення змісту продовольча безпека на різних рівнях її реалізації та узагальнено наукові розвідки щодо ключових чинників, що здійснюють вплив на стан продовольчої безпеки в сучасних умовах й визначають пріоритетність інституційних заходів щодо її забезпечення.

Результати дослідження засвідчили, що сама теорія продовольчої безпеки є достатньо гнучким концептом, який охоплює широкий та варіативний перелік напрямів дослідження та має міждисциплінарний вимір. Ідентифікація основних напрямів наукових досліджень у сфері продовольчої безпеки виявила, що продовольча безпека – це комплексне явище, на яке впливає значна кількість факторів: від виробничо-технічних до організаційних, інституційно-політичних, кліматичних, демографічних тощо. Апелювання до понятійного апарату досліджуваної проблематики дозволило визначити взаємозв'язок між поняттями

«продовольча безпека» та «продовольча проблема». Аналіз змісту новітніх досліджень в галузі продовольчої безпеки дозволяє зробити висновок про те, що якщо на перших етапах еволюції теорії продовольчої безпеки в епіцентрі уваги знаходилися питання окремих складових продовольчої безпеки, взаємовпливу економіки та ідеології, ринку та держави у вирішенні завдань продовольчої проблеми, то нині домінуючим трендом є активне використання математичного апарату для досліджень питань продовольчої безпеки.

Перспективи подальших досліджень розглядаються в напрямку компаративного аналізу національних стратегій забезпечення продовольчої безпеки в новітню добу, виявлення переваг та обмежень в їх реалізації задля обґрунтування пропозицій з модернізації стратегічних кроків України в умовах загострення геополітичних конфліктів та посилення тренду на новий продовольчий суверенітет держав.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Залізнюк В. П. Сучасне трактування сутності продовольчої безпеки в контексті державного регулювання. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2018. № 1 (18). С. 12–17
2. Франчук В., Копитко М., Мельник, С. Забезпечення продовольчої безпеки України в умовах мінливого безпекового середовища. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2022. № 3(67). С. 9–17. DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2022-67-9-17>
3. Крилов Д. (2023). Проблеми забезпечення продовольчої безпеки України в сучасних умовах. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2023. № (7). DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-7-03-07>
4. Шевченко О. Екологічна та продовольча безпека як складові забезпечення економічної безпеки України у стратегічному форматі. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2021. № 3. С. 110–117. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2021.68.18>
5. Марина А., Янковська Я. (2023). Дослідження стану глобальної продовольчої безпеки. *Економічний простір*. 2023. № 184. С. 26–30. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/184-4>
6. Кучечук Л. Світова продовольча безпека: тенденції та виклики. *Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм»*. 2022. № 16. С. 34–40. DOI: <https://doi.org/10.26565/2310-9513-2022-16-04>
7. Izraelov M., Silber J. An assessment of the global food security index. *Food Sec.* 2019. № 11. P. 1135–1152. DOI: <https://doi.org/10.1007/s12571-019-00941-y>
8. Ozili Peterson K. Global Economic Consequence of Russian Invasion of Ukraine. URL: <https://ssrn.com/abstract=4064770> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4064770>
9. Cadillo-Benalcazar J. J., Renner A., Giampietro M. A multiscale integrated analysis of the factors characterizing the sustainability of food systems in Europe. *Journal of Environmental Management*. 2020. Volume 271. P. 110944, <https://doi.org/10.1016/j.jenvman.2020.110944>
10. Fanzo J., Covic N., Dobermann A., Henson S., Herrero M., Pingali P., Staal S. A research vision for food systems in the 2020s: Defying the status quo, *Global Food Security*. 2020. Volume 26. P. 100397. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.gfs.2020.100397>
11. United Nations. 1975. *Report of the World Food Conference, Rome 5-16 November 1974*. New York. URL: <https://digitallibrary.un.org/record/701143?v=pdf>
12. FAO. *World Food Security: a Reappraisal of the Concepts and Approaches*. Director General's Report. Rome. 1983.

13. FAO. Rome Declaration on World Food Security and World Food Summit Plan of Action. 1996. URL: <http://www.fao.org/docrep/003/w3613e/w3613e00.HTM>
14. The State of Food Security and Nutrition in the World 2024. URL: <https://www.fao.org/publications/home/fao-flagship-publications/the-state-of-food-security-and-nutrition-in-the-world/en>
15. WFP and FAO. 2024. Hunger Hotspots. FAO–WFP early warnings on acute food insecurity: June to October 2024 Outlook. Rome. DOI: <https://doi.org/10.4060/cd0979en>
16. Hannah R., Rosado P., Roser M. (2023) Hunger and Undernourishment. URL: <https://ourworldindata.org/hunger-and-undernourishment>
17. Đukić P. Global economy and politics in view of increasing controversies. *ECONOMICS – Innovative and Economics Research Journal*. 2022. № 10(2). URL: <https://www.economicsrs.com/index.php/eier/article/view/261>
18. Spasojević B., Đukić A., Stanković D. (). Reforms of the Community Agrarian Policy: Misconception or new agricultural Architecture?. *ECONOMICS – Innovative and Economics Research Journal*. 2017. № 5(2). P. 125–133. DOI: <https://doi.org/10.1515/eoik-2017-0024>

REFERENCES:

1. Zalizniuk V. (2018). Suchasne traktuvannia sutnosti prodovolchoi bezpeky v konteksti derzhavnogo rehulivannia [Modern interpretation of the essence of food security in the context of state regulation] *Publichne upravlinnia ta mytne administruvannia*, no. 1 (18).
2. Franchuk V., Kopytko M., Melnyk, S. (2022). Zabezpechennia prodovolchoi bezpeky Ukrainy v umovakh minlyvoho bezpekovooho seredovyscha [Ensuring Ukraine's food security in a changing security environment]. *Vcheni zapysky Universytetu «KROK»*, no. (3(67)). DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2022-67-9-17>
3. Krylov D. (2023). Problemy zabezpechennia prodovolchoi bezpeky Ukrainy v suchasnykh umovakh [Problems of ensuring food security of Ukraine in modern conditions]. *Problemy suchasnykh transformatsii. Seriia: ekonomika ta upravlinnia*, no. (7). DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-7-03-07>
4. Shevchenko O. (2021). Ekolohichna ta prodovolcha bezpeka yak skladovi zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky Ukrainy u stratehichnomu formati [Environmental and Food Security as Components of Ukraine's Economic Security in a Strategic Format]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho Natsionalnogo Universytetu*, no. 3. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2021.68.18>
5. Maryna A., Yankovska Ya. (2023). Doslidzhennia stanu hlobalnoi prodovolchoi bezpeky [Research on the state of global food security]. *Ekonomichniy prostir*, no. (184). DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/184-4>
6. Kuchechnik L. (2022.). Svitova prodovolcha bezpeka: tendentsii ta vyklyky [Global food security: trends and challenges]. *Visnyk KhNU imeni V. N. Kapazina. Seriia «Mizhnapodni vidnosyn. Ekonomika. Kpainoznavstvo. Turyzm»*, no. 16. DOI: <https://doi.org/10.26565/2310-9513-2022-16-04>
7. Izraelov M., Silber, J. (2019). An assessment of the global food security index. *Food Sec.*, no. 11. DOI: <https://doi.org/10.1007/s12571-019-00941-y>
8. Ozili, Peterson K. (2022). Global Economic Consequence of Russian Invasion of Ukraine. DOI: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4064770>
9. Cadillo-Benalcazar J. J., Renner A., Giampietro M. (2020). A multiscale integrated analysis of the factors characterizing the sustainability of food systems in Europe. *Journal of Environmental Management*, no. 271. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jenvman.2020.110944>
10. Fanzo J., Covic N., Dobermann A., Henson S., Herrero M., Pingali P., Staal S. (2020). A research vision for food systems in the 2020s: Defying the status quo, *Global Food Security*, no. 26. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.gfs.2020.100397>
11. United Nations. (1975). Report of the World Food Conference, Rome 5–16 November 1974. New York.
12. FAO. (1983). World Food Security: a Reappraisal of the Concepts and Approaches. Director General's Report. Rome.
13. FAO (1996). Rome Declaration on World Food Security and World Food Summit Plan of Action. Available at: <http://www.fao.org/docrep/003/w3613e/w3613e00.HTM> (accessed July 30, 2024).
14. The State of Food Security and Nutrition in the World 2024. Available at: <https://www.fao.org/publications/home/fao-flagship-publications/the-state-of-food-security-and-nutrition-in-the-world/en> (accessed July 30, 2024).
15. WFP and FAO. (2024). Hunger Hotspots. FAO–WFP early warnings on acute food insecurity. Outlook. Rome. DOI: <https://doi.org/10.4060/cd0979en>
16. Hannah R., Rosado P., Roser M. (2023) Hunger and Undernourishment. Published online at OurWorldInData.org. Available at: <https://ourworldindata.org/hunger-and-undernourishment> (accessed July 30, 2024).

17. Đukić, P. (2022). Global economy and politics in view of increasing controversies. *ECONOMICS – Innovative and Economics Research Journal*, no. 10(2). Available at: <https://www.economicsrs.com/index.php/eier/article/view/261>(accessed July 30, 2024).
18. Spasojević B., Đukić A., Stanković D. (2017). Reforms of the Community Agrarian Policy: Misconception or new agricultural Architecture? *ECONOMICS – Innovative and Economics Research Journal*, no. 5(2). DOI: <https://doi.org/10.1515/eoik-2017-0024>